

Rapport från Port Shepstone 2000

RESAN

Tillsammans med Lena Blom, Carina Wretlund och Mats Thunberg fick jag förmånen att delta i en delegation från OSAK i Oskarshamn som skulle besöka vår vänort Port Shepstone i

Sydafrika i månads-skiftet oktober-november 2000.

Vi startade från Jönköping vid middagstid den 21 oktober, och via Köpenhamn, London och Johannesburg nådde vi Durban vid 13-tiden dagen efter, alltså den 22:a och efter ca 29 timmars restid. I min ryggsäck, vilken var mitt handbagage, hade jag packat åtskillig litteratur för att ha något att göra på plan och flygplatser, men det mesta förblev oläst! Vi hade så mycket att prata om och titta på så den långa res-tiden blev inte långtråkig på något sätt. En vecka efter vår ankomst till PS anslöt sig Ingeborg Nilsson till delegationen för att delta en vecka.

Vi andra var där i två veckor.

FÖRBEREDELSE

Innan avresan hade vi i delegationen träffats flera gånger och ”smitt planer” inför resan. Personligen kände jag inte någon, förutom Ingeborg, av de andra i delegationen innan vi började planera den här resan. Min bakgrund är mitt intresse för andra länder, folk och kulturer och att jag genom Lotta Lindgren fått kontakt med OSAK. Jag hade haft hand om många besök från Port Shepstone på Norra skolan och vi hade haft kontakt med Inala School sedan fyra år tillbaka.

Både Lotta L och Gunilla Henriksson har varit hos oss på skolan och berättat om Sydafrika och bl.a. Inala school. Mina olika elever och jag hade haft brevvutbyte med Inala. Jag hade fått kontakt med en av rektorerna där, Mrs Tolly Ngobese, och utbytt många tankar de senaste åren. Det hade varit lite svårt att få elevernas brevväxling att fungera, från person till person, men våra elever hade ändå varit intresserade av detta utbyte. Tolly och jag hade också brevlades diskuterat att försöka få testa en gemensam lärobok i engelska. (In Our World).

När jag först fick dessa kontakter med OSAK och Port Shepstone var det som en avlägsen dröm för mig att själv få delta i en delegation till Sydafrika, och jag hade nog aldrig trott att den skulle bli sann...MEN...det blev den !!! Fantastiskt! Helt Fantastiskt!

I resväskan som jag polleterat hade jag ca 30 kg!! Som tur var gick det bra och det var 10 kg mindre än vad jag sen skulle ta med i samma väska hem!! Förutom ett och annat TUNT klädesplagg (alla hade sagt åt oss att vi bara behövde få, tunna, svala, men anständiga SOMMARKLÄDER!!), så var det brev och presenter.

Breven var över hundra från eleverna på Norra skolan och ett flertal från Er här i Oskarshamn till Era vänner där. Inte bara brev! Paket hade jag också med! Från mig och från Er andra. Rena julen! Jag hade också tagit en massa foton som jag skulle visa dem där nere. Mina elever hade tillverkat stora planscher som berättade om våra årstider, vår jul, vår vardag, vår natur, våra speciella saker (Volvo, Kalles kaviar, Ericssontelefoner mm.), vår skola och annat svenskt.

Jag hade också 3 kg svensk ost i väskan. Mats hade rökt korv och Lena och Ingeborg kilovis med polkagrisar!

RESAN OCH ANKOMSTEN

På den längsta ”fligthen”, mellan London och Johannesburg sov jag (och de andra) några timmar hit och dit, så alla sinnena var helöppna när vi landade på Durban's flygplats. När vi passerat pass- och tull- kontroll och var på väg ut i den sydafrikanska fria luften, möttes vi av ett par personer bakom en jättestor, svajande svensk flagga, samt av viftande små svenska flaggor i händerna på några ropande ”Welcome to Southafrica!”

Det var Trevor Hodgeson med fru xxx, Ellen Mbele och Selvan Chetty som mötte oss. Att få ett sådant vänligt mottagande, med sådan värme i detta avlägsna land på andra sidan jordklotet var en underbar början på vår vistelse.

Jag hade träffat Ellen och Trevor i Sverige tidigare, och det var ett glatt återseende.

Mats hämtade ut vår hyrbil och Selvan styrde den söderut mot Port Shepstone. Carina och jag åkte med Ellen. Värmen var som svensk sommar, och asfaltsvägarna kunde varit i Sverige, men från bilfönstret såg vi kullarna i Kwa Zulu Natal. De är inte svenska och i Sverige hade inga människor vandrat utmed motorvägen. Då och då skymtade Indiska Oceanen mellan de gröna kullarna.

Efter ca en timme och tio mil var vi nästan framme i Port Shepstone. Nåra kilometer norr om staden ligger nämligen Sea Park där vi skulle bo. En ”sommarstuga” på stort vardagsrum, barkök och fyra sovrum. Vi ville se och känna på havet så Selvan tog oss ner till det. Man kunde annars gå dit över tomten och järnvägen, men vi tog bilen. Vattnet är salt!! Vågorna stora. Standen helt underbar, lång, sand, sand, sand! Vi planerade bad där en annan dag när tid skulle finnas och vädret vara mera lockande. Det var denna dag blåsigt och regnet hängde i luften. Det visade sig att lite mer än ”tunna sommarkläder” hade varit bra att ha haft med !!

På tomten fanns vackra blommande träd och glest, grovbladigt afrikanskt gräs.

Fler personer från twinningen, Kay, Ronnie, sonen, Gulshera, Ravi, Rishaw och en vän till Ellen, dök upp i ”stugan”, och alla hade med sig mat och hälsade oss välkomna. Vi kände oss verkligen så!

Ett första förslag till program hade vi fått via e-mail redan hem till Oskarshamn, och nu gick vi igenom detta på plats. Våra värdar var mycket öppna för våra önskemål och var villiga att ändra i programmet. En stor ära skall Lynn Ofootit ha för det proffsiga utförandet av vårt program.

Det afrikanska mörkret kommer vid 18-tiden. Runt huset var staket på en del håll och en grind. Grannarna hade ylande hundar...men jag saknade nog en telefon...Det fick vi låna av Pardon senare.

KOMMUNEN

Dagen efter blev vi hämtade av Ravi Pillay som visade oss vägen till TLC (Town Local Council), kommunkontoret. Där tog Pardon Matabula och Kogan Moodley emot oss och berättade om hur kommunen är organiserad, om det förestående valet samt kommunsammanslagningen.. Byggnaden är från 1995, en gul, modern tegelbyggnad av hög klass, och den stora mötessalen pampig.

STADSBIBLIOTEKET

Vi blev visade runt även i de andra intilliggande byggnaderna som tillhör administrationen av kommunen, liksom i **stadsbiblioteket**. I det sista hade Mrs Susan Marx gjort en Sverigeutställning, med flaggor, broschyrer och böcker om Oskarshamn, Döderhultaren och Sverige. Det var en mycket rofylld stämning i biblioteket. Carina och jag gick tillbaka på

eftermiddagen för att se när barnen arbetade där, men det var inte så många barn där just då. Susan berättade att hon plockar fram litteratur till de aktuella temaarbetena som lärarna meddelar henne att de håller på med i skolan. Tyvärr har de inte många exemplar av varje bok, så barnen kan inte låna hem aktuella faktaböcker. Man lånar böcker gratis om man bor i kommunen. Andra utanför kommunen får låna böcker där om de betalar 45 rand/år. Utlåningssystemet är datoriserat. De har problem med att böcker "försvinner". Kogan påminde när vi stod på trappan till biblioteket att före 1990-talet var det bara vita som hade tillträde till biblioteket.

HUSPROJEKT

Kogan och Pardon tog oss med på en rundtur med bil där vi bl.a. fick se området mittemot Merlewood, **Mkholomba**, där kommunen planerar att bygga 2000 nya enkla hus. I utkanten av området var i dag många som man kan kalla "kåkhus", där människorna lever i social misär. Vi kommer där i Kogans fina silverfärgade mersa och kör på de gropiga småvägarna upp i området. Människorna rör sig till fots på vägen, går åt sidan och ler lite grann eller nickar till hälsning. Kvinnorna bär sina bunkar och hinkar på huvudena.

Kommunen hoppas att få dessa människor att flytta in i de nya husen. Man uppskattar att husen kommer att kosta ca 23 000 sek att köpa.

I Sydafrika finns det 20 000 människor utan riktiga hus. Arbetslösheten är i genomsnitt över 40%, och bland de svarta kanske 60-70%. I många stora familjer lever man på någon gammal släktings pension som staten betalar ut med drygt 500 Rand/månad. (ca. 750 sek).

Kogan visade också ett lite äldre område i närheten med små enkla bostadshus som kommunen låtit bygga.

MARBURG HAVEN

Som kontrast till detta i detta kontrasternas land, besökte också **Marburg Haven**, ett dagcenter för äldre och handikappade som drivs av "Adventist Development and Relief Agency".

Det betecknade Kogan som sitt "apple of my eye". Gamla färgade och svarta människor satt runt stora bord och spelade kort eller andra spel eller bara pratade. Kvinnorna satt för sig och männen för sig. Mest kvinnor var där.

Lokalerna är mycket snygga och välvårdade. Anläggningen är 10 år och drivs av kristna adventister. Vi blev visade runt av Gershon Naidoo, en man i 30-års åldern. Hans far är annars ledare för anläggningen, men var bortrest.

Pensionärerna där kommer från PS med omnejd (upp till 30 km), och de blir hämtade och hemskjutsade med minibussar. MH har 3 minibussar som de fått av kommunen. Det kostar 10 Rand/månaden att få vara där. De gamla blir också skjutsade till stan för att handla och ibland till doktorn utan extra avgift. I anläggningen finns hårfrisörska, sjukgymnast, sy-möjligheter, snickeri, trädgårdsodling och tvättmöjligheter. På området finns också några små hus att hyra. Deras filosofi är "taking care of oneself is a good medicine".

Planer finns att bygga ut verksamheten. För att få ekonomin att gå ihop används "second hand"-material när de bygger husen, och man driver också en barnstuga med plats för 100 barn, på tomten för att få in pengar. Budgeten för att driva MH är 50'/månad, och de får 18' av kommunen.

INFÖR VALET

Ett besök på **kommunens valkontor** hann vi också med. Detta med anledning av det stundande lokalvalet (i början av december). Vilka problem man har med att ordna fungerande vallokaler ute på landsbygden där det vare sig finns elektricitet eller vägar kan vi bara ha en aning om. Kommunen skall utökas betydligt, arbetsnamnet på den nya storkommunen är "*Hibiscus coast*". I dagsläget vet man inte om det blir Margate eller Port Shepstone som blir huvudort. Naturligtvis hoppas både de och vi att det kommer att bli PS!

HAMNPROJEKT

Kogan berättade och visade att man har planer på att de närmaste åren bygga en **hamn** vid flodmynningen. Kajplatser planeras på norra stranden av *Mzimkulu river*, och projektet beräknas kosta 600 milj. Rand. Den nuvarande bron ska flyttas inåt land och flodmynningen ska muddras.

Den här dagen sken solen från en klarblå himmel och efter lunchen på "the Prawn" med indisk curry tog vi en barfotapromenad i på sandstranden. Härligt!
Carina och jag inhandlade solskyddscreme, faktor 10 och 18!! De finns kvar för de som kanske behöver dem i nästa delegation!!

PRESSKONFERENS OCH WELCOMEPARTY

Vi var kallade till **presskonferens** på TLC och de båda tidningarna "*South Coast Herald*" och "*South Coast Fever*" intervjuade oss. (Se bilaga).

Vi hann pusta ut en stund innan de första gästerna kom till våran "cottage", som de kallade vår villa. Vi skulle nämligen ha **Welcome-party**. Massor med trevliga människor kom, och massor med god mat hade de med sig. Bra idé det där med "bring and share"! Programmet gick vi igenom igen och en del justeringar gjordes. Vilken förmån att bli verkligen omhändertagen av dessa intressanta människor, och att få möjlighet att besöka alla dessa för oss ovanliga miljöer!

SKOLBESÖK

INALA SCHOOL

Det skolbesök som jag var mest förväntansfull inför var det på **Inala School**.

Vi på Norra skolan har haft kontakt med den skolan i 4 år. Eleverna har skrivit brev till varandra, och jag har brevväxlat med studierektorn Mrs Tolly Ngobese. Jag hade tidigare sett videofilm däriifrån som Lotta Lindgren gjort, men att se skolan i verkligheten och att möta Tholi var en fantastisk upplevelse. Först träffade jag henne hemma hos oss på "welcome-party". Det var en härlig omfamning!

När jag kom dit på morgonen en dag stod alla barnen uppställda på rader på skolgården och en av lärarna hade morgonbön med dem. Under taket strax bredvid stod en allvarlig, liten man och övervakar det hela. Senare fick jag veta att det var skolans rektor, Mr Jabulani Mnguni. Jag som trott att Tolly var rektor!! Jag hade bara presenter till henne! Från mig och från min rektor Birgitta Svanbäck Oljenik. Han var lite sur. Det visade sig att han var nybliven rektor och att Tolly bara varit tillförordnad rektor sedan den förre blev mördad för några år sedan.

Skolan ligger ca 20 km norr om PS , och bara någon km från stora vägen till Durban. Det är alltså inga svårigheter att ta sig dit. Det är en "primary school" (grade, jämförbart med årskurs, 0 till 7) med ca 800 elever. Precis intill ligger Umzumbe High school (som har grade 8 till 12). Där är Dudu Malinga, som också varit i Oskarshamn, rektor.

Standarden får betecknas som medel av landsortsskolor. Skolavgiften är 50 Rand / år,(ca.70 SEK). Lärarantalet är ca. 2 per 80 elever, och eftersom de är trångbodda hade de i "grade six" 103 elever i samma klassrum!!

Undervisningen är naturligtvis mest att skriva av och att körläsa. Lärarna är mycket entusiastiska, och eleverna mycket positiva och ambitiösa. Jag gick runt i alla klasser och visade planscher om bl.a. Sverige, Oskarshamn, Norra skolan, svenska sporter, svensk jul och svenska årstider som mina elever på Norra skolan hade gjort. Det var mycket uppskattat och eleverna hade många frågor. Det gick ett sus av beundran genom klasserna när jag visade foton på Norra skolan, och eleverna skrattade när jag visade foton av mina blonda söner och påtalade att både de och jag har gult hår och blå ögon. Så betittad jag blev! Någon av lärarna sa att barnen aldrig, eller sällan, sett en vit person på så nära håll och som pratat med dem! Eleverna var mycket förväntansfulla när de såg kassen med alla brev jag hade med. En del var adresserade med namn till speciella elever och en del var "to a friend".

När jag sett deras glädje och förväntningar bara jag måste få mina egna elever att fortsätta skriva!

Jag visade bilder bl.a. av vår skolmatsal, och jag skulle bara inte kunna berätta att barnen hemma ibland rynkar på näsan åt skolmaten. Här serverades kokt majs "milli-milli", som ser ut som ris, och är något av basföda. Stora rejäla tanter satt på en pall på skolgården med var sin jättekastull framför sig på marken och slevade upp åt de hungriga barnen som hade burkar eller plasttallrikar med sig att ta maten i. Det var faktiskt så här också att maten inte "passade" åt alla barn. Några köpte färgade chips och ostkrokar, eller glass av andra tanter på skolgården. Bättre saker kan man använda sina pengar till kan man tycka. Skolmaten är gratis!

Jag var en dag ensam där på Inala och en dag var Carina med mig. Den dagen Carina var med besökte vi också tre förskolegrupper i anslutning till Inala. De grupperna var inte så jättestora, bara ca 20 barn per vuxen. Det var en lugn, varm och inspirerande atmosfär i dessa grupper. Det satt bl.a. många bilder och teckningar på de enkla träväggarna. Vi funderade på hur det låter där inne när det regnar, för plåten låg synlig och bar i taket. En av lärarna Mrs Jessica Pillay har Gunilla Henrikson haft mycket kontakt med. Alla grupperna skickade med teckningar hem till Gunillas barn.

Tollys och skolans bibliotek består av ca. 2 hyllmeter böcker, men hon var glad att kunna låna ut sina pocketböcker till eleverna.

Rektorns skrivbord är ett enkelt bord med vaxduk på, och i samma rum hade Tolly, som nu är ungefär som studierektor, ett likadant bord och där fanns också en enkel kopieringsapparat. På skolgården hoppade barnen bl.a. tvist. En fotbollsplan finns, men det var ont om bollar. När vi var där såg vi hur barnen ivriga och glada kom med sina brev som skulle skickas med till Oskarshamn.

Jag hade åtskilliga kg. brev och böcker som Tolly och barnen i grade 6 själva gjort med mig i min resväska när jag åkte hem. Tolly och jag hade förut "pratad" om att använda ett gemensamt hjälpmedel i engelska, "In Our World". Eftersom vi inte visste, och fortfarande inte vet hur det kan ordnas ekonomiskt var det inte någonting vi kunde diskutera när vi träffades, men vi pratade lite grann första dagen jag var där om att "stjäla" idén och göra sådana böcker själva. När jag kom tillbaka till Inala några dagar senare blev jag faktiskt förvånad för då hade Tolly och hennes elever redan hunnit börja på sådana böcker. De har skrivit på ena sidan om sig själva, sin familj, sin fritid o.s.v. och så har de lämnat andra sidan

tom för oss att skriva på. Det var roligt att de var så snabba med att komma i gång! Ibland har jag tyckt att det är lite svårt att få kontakterna att fungera. Innan jag sen for hem till Sverige i gen så kom Tolly med ett 35-tal färdiga böcker som jag fick med. Jag fick också se när eleverna kom i långa rader in på rektorskontoret till Tolly och lämnade sina brev som hon lade i en stor låda. Jag hörde hur hon sa till eleverna att vara noga med att skriva både för och efternamn utanpå breven...men det var ändå massor med bara ”to Emma” t.ex. på. Men vi lär oss hur vi ska gå vidare!

Jag måste säga att jag har större förståelse för att de har svårt att organisera detta med brevskrivande, mycket svårare än vi har. 103 elever! Och när man sen tänker på hur flertalet av dessa elever bor utan elektricitet, och kanske inget bord att sitta vid eller papper att skriva på, då blir man i stället imponerad av att vi fått så många brev till oss.

Jag hade också färska sockerrör med mig hem som Tolly hade fixat. Det hade mina elever bett särskilt om, för vi fick en liten bit en gång av en av sydafrikanerna, Mrs Kathy Asheson, som hälsade på hos oss och den blev möjlig innan vi hann smaka!

Så här i slutet av läsåret har alla elever ”exams”, alltså prov som de måste klar av för att bli uppflyttade. I ”primary school” måste eleverna bli godkända i engelska, zulu, matematik, ”general science”, historia och geografi.

De har också prov i hälsa, religion, musik, bild och hantverk samt afrikaans, men här finns inte godkänt-krav för att få bli uppflyttad.

De elever som inte blir uppflyttade måste lärarna hjälpa extra mycket (bland de 100 andra !) nästa gång de går årskursen. Om de inte blir uppflyttade efter ett par år brukar de sluta skolan helt och hållet.

En intressant sak vi fick veta är att lärarna är ålagda att ha ”check ups” på var andra under terminerna. Detta för att hjälpa varandra. De ska delta i varandras lektioner och ge kritik. Det där med engelskaboken ”In Our World” vet jag fortfarande inte om hur det blir med??? Hoppas att Tolly kan komma hit och hälsa på oss i Norra skolan!

JAI HIND

På **Jai Hind** som är en ”junior primary school”(åk 0-3) i PS gjorde jag en snabbvisit på ett par timmar. Det var meningen att vi skulle besöka den skolan en annan dag men av misstag blev det en dag som indierna har helgdag (Depavali).

Två av klasserna där har kontakt med Kikeboskolan, och de hade var sin svenskhörna på anslagstavlor i klassrummen. Eleverna hade sång och dansuppvisning för sin svenske gäst, och jag fick lov att visa hur man dansar i Sverige! Skolan har hög standard med små klasser på runt 30 elever. Det är ca. 200 svarta och indiska barn som går där. Gulshera och Ravi har sin son där så de ville gärna att vi skulle besöka skolan, och jag är glad att jag gjorde det. Barnen i de två klasserna som skrivit till Kikebo, väntade på svar, men jag hade tyvärr inga med mig. De går nu i början av december ut grade 3 och kommer till en annan skola nästa läsår (i januari).

Väl **hemma** har jag pratat med Yvonne Mellström och de har skickat brev som borde nå barnen på Jai Hind före de går på lov. Sedan skulle Yvonne gärna fortsätta att ha kontakt med dessa barn. Det bygger på att någon av deras nya lärare, antagligen på Port Shepstone Senior Primary, vill hålla i den kontakten. Jag har meddelat Gulshera om detta och hoppas att hon kontakter barnens nya lärare om detta.

De två lärare, Mrs Sitha Bechoo och Mrs Bash Naidoo som hade klasserna som de nu lämnar är mycket trevliga och verkade intresserade av utbyte med Sverige. De får var sin ny grade 1, och de ska sen följa de klasserna till grade 3, (vilket är ovanligt i Sydafrika). Jag har skrivit till dem att det är två lärare på Kikebo, Sig-Britt Frykman och Eva Steirud som skulle vilja

skapa kontakt med dem och deras elever. Jag har poängterat att ansvaret ligger på de vuxna och att utbytet inte behöver vara brev på engelska från varje barn, utan att det kan vara bilder och hälsningar från klasserna.

PORT SHEPSTONE HIGH SCHOOL

Port Shepstone High School är en kontrast till de andra skolorna som vi besökte. Det är en välutrustad secondary school (åk 8-12). De har anor från 1883 och var till 1990-talet en skola för vita. Nu går elever från alla raser där, men flest vita. De har speciella zuluklasser där för de som önskar gå i sådan.

Ca 1000 elever i 34 klasser och 60 lärare har de. Lokalerna är mycket bra jämförbara med en svensk skola med bra standard. Skolans utomhusmiljö slår svenska skolors med egna idrottsplaner och egen pool. Årsavgiften är 4000 rand (6000 sek).

Vi fick ett par timmars rundvandring där, med besök i ett par klasser, samt en stunds pedagogiskt samtal med studierektorn, mr Hill och ett par av lärarna.

Här **hemma** har jag sen kontaktat mr Hill via E-mail, och fått kontakt med en av lärarna vi träffade mrs Liesel Kloppers. Detta med anledning av att Ingela Hägersand på Vallhallaskolan vill ha elever att brevväxla med en av hennes klasser. Jag har vidarebefordrat E-mail-svar till Ingela. Hoppas det blir något av!

ST MARTIN'S SCHOOL FOR DEATH AND DISABLED

St Martin's school for death and disabled är en annan skola som vi besökte. Kay Nair är rektor på den skolan. Skolan har elever från hela Kwa Zulu Natal. De 260 eleverna är funktionshindrade, döva, fysiskt eller psykiskt handikappade, och kan få undervisning från sk. språkklass till grade 12.

De har flest svarta elever och undervisningen är kostnadsfri för föräldrarna. Personalen består av 22 lärare och 28 övriga ss. talpedagoger, sköterskor, psykolog och kökspersonal. Staten står för 25% av lärarlönerna och resten av omkostnaderna måste skolläningen se till att få in genom insamlingar och bidrag från olika fonder. Katolska kyrkan är huvudman och bidrar ekonomiskt till en del. De allra flesta eleverna bor också på ett hem i anslutning till skolan. På sina bild och slöjdlktioner tillverkar barnen bl.a. olika tyg-tryck som var till försäljning. Vi köpte fina väskor och tallriksunderlägg med vackra tryck på. Varje sak var signerad.

INGALEKA SCHOOL

En annan höjdpunkt var att komma ut och träffa mr Mandle Cele i hans skola **Ingaleka school**. Mandla träffade jag här hemma på våren 2000. Han var och hälsade på i vår skola och även här hemma, och nu skulle jag alltså få träffa honom och se hans skola. Han sa att det var min tur att komma till Sydafrika, men jag hade ju inte tänkt i de banorna då så jag avfärdade förstås hans invit. När vi träffades utanför Ingaleka sa han "I said that you should come with the next delegation!".

Långt ute på landsbygden, längs en väg som inte var farbar annat än med en fyrhjulsdriven bil ligger denna skola. Selvan körde och t.o.m. han hade problem att ta sig fram genom gytjehålen på den s.k. vägen.

Lokalerna i skolan är små och spartanska. Ingen el och inget vatten finns där. Skolan har 120 elever och till dessa är det tre lärare. Klasserna var indelade i en 1-3:a, en 4-5:a och en 6-7:a. När eleverna sedan skall gå de sista fem skolåren finns närmaste skola två mil bort.

Skolan har under de senaste åren varit utsatt för stora nedskärningar eftersom elevantalet har sjunkit mycket. Detta både beroende på att människor flyr landsbygden för att, som de hoppas, få ett bättre liv i städerna och på grund av sviterna av HIV/AIDS epidemin. Mandla hade bjudit in ”skolstyrelsen”, några mammor som inte kunde varken läsa eller skriva, för att träffa oss. Barnen hade förberett frågor och i en klass uppträdde de med sång och dans.

Mats lämnade brev från Långemåla skola till denna skola, och hoppas att få i gång en twinning där.

Min klass skickade brev med Mandla när han var hos oss och han hade postat brev till min klass på Norra skolan efter sin hemkomst i våras, men vi har inte fått några brev. Synd!

FÖRSKOLOR OCH BARNSTUGOR

Vi besökte ett flertal barnstugor och förskolor och även här kunde vi konstatera att skillnaderna är himmelskt stora mellan de som ligger i städerna och de som finns på landsbygden.

SOCIAL VERKSAMHET

Sydafrika är verkligen ett kontrasternas land med ett vackert inhemskt uttryck ”The Rainbow Nation”. Det finns alla sorters färger på människorna och alla sorters sociala situationer. Jag hade svårt att föreställa mig innan jag var där att man kan leva i helt olika världar sida vid sida. Det finns allt att köpa i stora flotta shoppingcenter om man har pengar, men MÅNGA har inte till knappt mat för dagen.

Behovet av stöd, hjälp och t.o.m. omhändertagande är stort och många arbetar med den sektorn. Även utan HIV/AIDS problematiken skulle den sociala situationen i landet vara svår, och med detta smitt- och sjukdoms-problem är eller kommer situationen att bli katastrofal.

I vår delegation var det Ingeborg som träffade flest människor som arbetar inom sjukvården så jag hänvisar till hennes rapport angående detta med HIV/AIDS.

Jag måste dock säga att jag tycker att sydafrikaner jag mötte är väldigt positiva och glada att visa sitt land och sina olika situationer. Man möts inte av ett slaget, deprimerat folk, men vid samtal om olika områden kommer man ofta in på HIV/AIDS-frågor och då är förstås alla mycket bekymrade.

Social verksamhet fungerar inte som i Sverige. Det finns social verksamhet som är stats-understödd, men ingen som är det till 100%, och det finns ingen övergripande organisation.

Tidigare i denna rapport under rubriken ”Marburg Haven” har jag berättat om en äldreverksamhet.

PORT SHEPSTONE CHILD AND FAMILY CARE SOCIETY

Vi besökte Elsie Zulus arbetsplats ”Port Shepstone Child & Family Care Society”. Det är en myndighet som dels arbetar med att lösa akuta situationer för barn och familjer, men som också bedriver verksamhet som skall förebygga att barn och familjer hamnar i krissituationer. Först fick vi träffa hon som är chef på arbetsplatsen Mrs Sheritha Pillay och hon berättade om verksamheten. Den finansieras med statliga bidrag till 75% av verksamhetens kostnad och

resten av kostnaderna täcks av välgörenhetsbidrag, sponsorer och donationer. Organisationen har i dagsläget anställda socialarbetare, lärare, läkare och sjuksköterskor.

”Child & Family Care Society” har sitt huvudkontor inne i Port Shepstone. För att nå människorna ute på landsbygden som inte kan ta sig in till staden har man öppnat lokala kontor där. Socialarbetarna åker ut till dessa sätellitkontor en gång varannan vecka. Socialarbetarna arbetar mycket med förebyggande verksamhet, upplysning om HIV/AIDS, sexualundervisning, preventivmedelsrådgivning, droginformation och kurser för blivande och nyblivna föräldrar. En viktig del i socialarbetarnas arbete ute på landsbygden är att ta hand om flickor som är gravida och som kommer att bli ensamstående mödrar. Att vara ensamstående mamma har inte varit accepterat på landsbygden förr men nu börjar trenden att vända. Flickor som blir gravida behöver därför uppmuntran och stöd så att de orkar behålla sitt barn. Illegala aborter är fortfarande ett stort problem, detta trots att aborter är lagliga i Sydafrika. Problemet är att många läkare vägrar att genomföra aborter på grund av religiösa skäl.

En stor del av verksamheten består av att omhänderta barn som av olika anledningar inte kan bo kvar i sina familjer. Anledningarna kan vara allt från att föräldrarna är sjuka eller döda i HIV/AIDS till att barnet är utsatt för övergrepp av olika slag. Man arbetar med att i första hand finna fosterhem till de omhändertagna barnen, vilket inte är lätt eftersom antalet omhändertagna barn är stort och behovet ökar. I stället får man placera barn på olika institutioner. ”Child & Family Care Society” har ett eget hem för tillfälliga placeringar av barn som varit utsatta för olika övergrepp **”Place of safety”**.

Elsie tog oss med dit. Det är inrymt i ett hus som ligger i en utkant av staden och med ett högt staket runt och låst grind. Här har man plats för 6 barn över två år. Vi möttes av två kvinnor ”Dudu” och ”Fortune” som tog hand om barnen. En av dem sov där också. Standarden på allting är mycket enkel och utrustningen knapp, men atmosfären var varm och allt i mycket bra ordning. Det finns vatten och t.ex. tvättmaskin, men möbler och sängar slitna och inte så många leksaker. Ute fanns ingenting, bara en rostig gungställning utan rep. Inte ens en boll hade de, så vi skickade dit en fotboll sen!

Då barnen omhändertas och förs hit får inte föräldrarna veta var de är. Barnen bor sedan här under tiden som utredningar och eventuell rättegång hålls. Det finns två heltidsanställda på ”Place of Safety” och de arbetar dygnet runt under en vecka och har sedan ledigt hela nästa vecka. Omhändertagna barn under två år förs till sjukhus eller till andra platser i området i mån av plats. Socialarbetarna arbetar också med att finna fosterhem till barn som blivit föräldralösa. Anledningen är oftast HIV/AIDS. Det är stor risk att även barnen själva är HIV-smittade så personalen använder t.ex. handskar när de sköter barnen i badet och så. Man försöker så långt som möjligt placera barnen hos andra släktingar eller hos vänner till familjen. Då sådana placeringar inte går att ordna till alla barn tvingas man nu att placera barn på institutioner både runt Port Shepstone, men även på institutioner så långt borta som i Durban.

Vi blev populära gäster när vi delade ut polkagrisstänger åt dem.

”GATUBARNEN”

En av de många höjdpunkterna var att besöka **Kayaletu Shelter** och få träffa Floyd Dalamangla och pojkarna som vi hade hört så mycket om hemma. De bör inte längre kallas ”gatubarn” utan hellre ”community children”.

”The Shelter”, alltså huset som de bor i ligger mitt i stan, nedanför en sluttning utan gator som leder dit. De hade målat huset utanpå med olika färggranna bilder och sopat den rödbruna jorden runt ingången. Huset består av två lite större rum, där pojkarna sover i översängar, och ett lite mindre rum, där Floyd och hans nye medarbetare Peter sover. Huset skall eventuellt

rivas och Floyd hoppas att kunna få tag på ett något större hus att hyra. De står under beskydd av ”Child Welfare Care”, där bl.a. Elsie Zulu (som besökte Oskarshamn sept. 2000). Elsie håller bl.a. på att arbeta med att skaffa ID-handlingar till alla pojkarna.

Det är nu 19 pojkar där. Alla f.d gatupojkar. Några som har föräldrar som inte kan ta hand om dem, och resten föräldralösa.

Vi fick slå oss ner i de minst sagt slitna fåtöljerna, och alla pojkarna var på plats. De presenterade sig och uppträdde med sång och dans. Några hade en lite längre presentation på engelska och de hade framtidsplaner som att bli polis, pilot eller doktor. Alla har zulu som modersmål och de flesta kan inte skriva på det språket utan lär sig nu skriva på engelska.

Vi hälsade på dem och presenterade oss, och vi delade ut pennor och brev från Sverige. Floyd höll ett litet tal för oss och sa bl.a. att han var glad att han nu hade Peter som kan avlösa honom ibland. Floyd känner sig sliten och önskar sig ett par månaders semester.

Vi följde sen med pojkarna till den skola där de har sina lektioner. Skolan, **Port Shepstone Senior Primary**, ligger några kilometer från deras hus, och upplåts gratis av skolans rektor Ronnie Nair. Någon skola närmare har inte velat ge plats för pojkarna. Transporten dit tar ca.20 minuter och sker med minibuss.

Undervisningen är förlagd på eftermiddagstid d.v.s. efter ordinarie skoltid och håller på ca. en timme 4 dagar /veckan. Genom samarbetet med lärarförbundet i Oskarshamn kan denna undervisning finansieras. Våra bidrag går till busstransporterna och till en liten ersättning till de undervisande lärarna.

Pojkarna får undervisning i engelska och matematik. Målet är att de ska få sådana kunskaper att de sen kan placeras i vanliga klasser. I nuläget är det två av pojkarna som ska placeras i vanlig klass till nästa termin. Några av pojkarna har för hög ålder för att kunna placeras i ”primary school”, och för dessa planerar man i stället yrkesutbildning för.

Det är fem lärare som turas om att undervisa pojkarna. Material, främst skrivpapper och några kopior tar de med sig från sina respektive skolor. Vi köpte bl.a. skrivblock till alla pojkar.

Undervisningen är som oftast i de vanligtvis stora klasserna där nere körläsning. Vi fick följa en engelskalektion som hölls av miss Samanta Moheetlall.

Hon körläste månader och veckodagar och hade sen en liten berättelse om en hundvalp nerskriven på ett stort papper som hon höll framför pojkarna. De skulle sen skriftligt svara på några enkla frågor på texten, vilket de klarade med varierande resultat.

Man har planer på att fortsätta minst ett år till med denna undervisning. De har skickat prov på vad pojkarna nu förmår skriva och räkna till lärarförbundet här, och det är vi nöjda med. Vi väntar på att även få en ekonomisk rapport.

ZIPHAKAMISE

Ziphakamise är en verksamhet som bedrivs med kyrkliga organisationer som samarbetspartner. Ziphakamise, som betyder ”lift yourself up”, startade sin hjälpverksamhet ungefär för 25 år sedan av makarna John och xxx Harrison.

John var tidigare lärare på Port Shepstone High School och vi hade träffat honom hemma hos oss på välkomstpartyet och det var en av vistelsens höjdpunkter att vara med honom och Lynn Footit en hel dag och få se flera av Ziphakamises verksamheter. De har ett ställe med flera lokaler med bra standard mitt inne i Port Shepstone. I samlingslokalen finns t.ex. video och whiteboard. Vi startade dagen där tillsammans med 20-talet medarbetare och deltog i en liten andakt. Sen skickades de olika medarbetarna ut på olika jobb. Flera av dem mötte vi senare under dagen.

Man har under alla år arbetat med att ge människor hjälp till självhjälp. Under den period då landet var utsatt för oroligheter handlade hjälpen till stor del om att ge barn mat för att de

skulle klara av sitt skolarbete. Hjälpn har sedan förändrats i takt med samhällets förändringar och har i dag en lång rad av hjälpinsatser igång. De har nu 40 anställda och bedriver bl.a. **vuxenundervisning** på olika nivåer. Detta sker ute på landsbygden där de flesta analfabeter och människor utan utbildning finns. Vi fick se ett exempel på hur denna undervisning går till och vi förundrades över vilken uppfinningsrikedom man har. Man använder olika samlingslokaler t.ex. de lokala domstolslokalerna. Flera grupper samsades om samma lokal. Man hade inga bänkar, bara stolar. Kvinnorna satt på en stol och använde en annan som skrivbord! Det var **bara kvinnor** vi såg i dessa grupper, och vi undrade förstås **varför**, men fick inget svar. Kan männen redan läsa och skriva? Bryr de sig inte? Kan männen inte erkänna att de inte kan? Eller ägnar de sig åt andra aktiviteter? Arbetslösheten är stor, så så väl är det inte att de alla arbetar.. Detta utbildningsprojekt sponsrades av Rotary.

Andra utbildningsprojekt som bedrivs av organisationen är **datorkurser och management kurser**.

Vi fick också se ett projekt som ett antal unga män i den svarta stadsdelen *Gambalake* hade startat tillsammans med John H.. Detta projekt kallades "**Changemakers**". Ungdomarna hade sökt upp organisationen för att de var trötta på att gå arbetslösa och föreslog att de själva skulle städa upp i området där de bodde. John H. lyckades hitta sponsorer till detta projekt så att de som deltar i projektet, ca. 20 personer, kan avlönas med ett matpaket varje fredag.

Det var en stark upplevelse att vandra med John H. genom en del av området till stället där ungdomarna arbetade. Alla vi mötte hälsade glatt på John. Det märktes väl att han är en respekterad man bland dessa svarta. Ensam hade åtminstone inte jag vågat gå i detta område. Här finns det rena "skjulhusen", med både väggar och tak av korrigerad plåt i små hopsatta bitar.

Ziphakamise har också projekt som syftar till att ge människor **utbildning i olika hantverk** för att de själva skall kunna försörja sig. Vi fick se prov på vad sömnadsgruppen hade gjort. En stor del av organisationens verksamhet är relaterad till välfärdsarbete. Man försöker hjälpa människor med olika behov, vilket kan vara att affärer som har ett parti varor med kort utgångsdatum ringer till Ziphakamise och ber dem komma och hämta detta. Personalen från Ziphakamise åker sedan ut på landsbygden till områden där fattigdomen är utbredd och delar ut dessa varor.

Vi besökte även ett barnhem "**Emensi Child and Youth House**" som Ziphakamise driver. Här tar man hand om föräldralösa barn, barn som varit utsatta för brott eller som har blivit utsatta för övergrepp. Den vanligaste orsaken till att barnen vistas här är HIV/AIDS. Antingen är föräldrarna sjuka eller döda, eller är barnen själva smittade.

Ziphakamise har även ett program som syftar till att hjälpa familjer som inte har råd att sända sina barn till skolan.

John har tidigare varit ordförande i föreningens styrelse men har nyligen ersatts av en svart man. John har själv tänkt att "trappa ner" och gå i pension. I organisationen har man både anställda och volontärarbetare. De får bidrag från Anglikanska kyrkan och från olika kyrkor och fonder utomlands.

Under dagen besökte vi också ett ensligt beläget stort sjukhus för TBC-patienter, **Dunstan Farrell Santa Centre**. Där träffade vi syster Theresa Mack. Många TBC – patienter är också HIV-smittade eller aids-sjuka. Förut var det vanligt att de yngsta patienterna var 20-25 år, men nu är de yngsta 13-20 år. 24 sjuksköterskor jobbar där och de har 180 patienter.

Vi åkte omkring mycket den dagen och besökte alla dessa platser. Lunchen intog vi på en sandstrand norr om PS. Solen strålade men det blåste kalla vindar från Indiska Oceanen.

PRACTICAL MINISTRIES

En eftermiddag träffade vi David Memela på sitt kontor, som ligger centralt inne i PS. David är nybliven ordförande för den ekumeniskt kristna hjälporganisationen Practical Ministries. Det är en organisation som funnits sedan 1984 och verkar lokalt runt PS. Flera sydafrikanska och utländska kyrkor och andra organisationer bidrar ekonomiskt, däribland svenska

Diakonia.

Organisationen har några huvudrubriker på sitt program och det är:

- Sociala frågor
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Barn och ungdomsfrågor
- Kvinno- och könsdiskriminerings-frågor

(En tryckt information om PM bifogas denna rapport.)

KULTUR

Vi hade önskat att få se omgivningarna runt Port Shepstone och det fick vi vid ett flertal tillfällen.

Naturen är fantastiskt vacker först med de långa sandstränderna längs med Indiska oceanen och sen med de böljande gröna kullarna i landskapet västerut. Små byar och enstaka hus ligger tätt i dalarna och grusvägarna slingrar sig fram mellan dem. Människorna rör sig mycket ute på vägarna vandrande till och från skolor och andra ställen.

SANGOMA

En sftermiddag tog Lynn med Carina, Mats och mig norrut, förbi Umzumbe och Inala school inåt landet några mil. Först besökte vi en ”**sangoma**”, en spåkvinna. Vi fick då också tillfället att titta närmare på riktiga hyddor. Vi satt på gräs-mattor på jordgolvet i den speciella hydda där förfädernas andar ”bor”. Sangoman, som var klädd i speciella kläder och hade en håret prytt med en massa små, färggranna plastklämmor, visade att andarna var bakom en ca 1 ½ m hög flätad skärm. Framför denna var som ett litet altare på golvet. Sangoman satt vid öppningen till det bakre utrymmet. Det var endast Mats som ville bli spådd, och sangoman förberedde sig med att andas in någon rökelse och att mumla långa haranger bakom skärmen. Då och då gav hon ifrån sig höga tjut. Efter ca 5-10 min. förberedelse berättade hon för Mats om hans smärtor i ena sidan. Vi hade ju sett att Mats har ett långt ärr i ena sidan och tyckte att det var lite märkligt. Sen påstod hon att han har huvudvärk, men det höll inte Mats med om. Då sa hon att han skulle få det! Vi fick dock honom aldrig att säga att han hade ont i huvudet någon morgon eller så!!

LANDBYGDSVANDRING

Vi träffade en kvinna, som Lynn hade bestämt med, där ute och hon tog med oss till sitt **nybyggda hus**. Huset var sponsrat av någon vit utlänning, och var ca. 15 kvm. Hennes förra hus hade blåst ner. Huset som hon bor i tillsammans med sin dotter har murade väggar, plåttak och ett enda rum. Dottern låg där hemma i sängen och läste. Kvinnan visade också sina föräldrars gravar som har stora gravstenar och är belägna på tomten utanför föräldrarnas hus.

KYRKOBESÖK

På söndagen tog Pardon och Elsie med oss till en gudstjänst som skulle vara mer livfull än våra svenska stela gudstjänster. Och det var den! Ett riktigt väckelsemöte var det, och det värsta var ljudnivån. De hade en anläggning med förstärkare och stora högtalare som hade räckt åt en stadium. Jag kunde inte njuta av de annars vackra rösterna. Predikanten hade en mycket livlig predikan, men mestadels på zulu, så vi visste inte vad han talade om. Vi fick gå fram och presentera oss och alla skulle gå runt i bänkraderna och ”omfamnas”! Det hela tog ett par timmar. Det var mycket folk som besökte gudstjänsten, mest kvinnor i gen. Varför?? Platsen var Murchison Christian Centre.

ORIBI GORGE

Efter kyrkobesöket mötte flera från twinningen upp och vi for till nationalparken Oribi Gorge. Medan Lena, med sitt gipsade ben, och några andra vilade i skuggan av träden vid parkeringen, så vandrade vi andra till ett vackert vattenfall. Ellen var tveksam om inte stighöjden var för brant för henne så hon tänkte vända, men vi lyckades få med henne och det var första gången hon hade vandrat så långt!

Väl tillbaka vid raststället vid parkeringen åts den medhavda picknicken. Vi hade massor av kyckling och potatissallad som blivit över kvällen innan då det var svenskafton.

Parken är väldigt vacker så dit skulle jag gärna återvända.

EN RIKTIG AFRIKANSK BY

Elsie hade tagit fasta på Tormuds ord på avskedsfesten när hon skulle åka hem från Sverige. Tormud sa att han skulle vilja se hennes ”rural home” hellre än hennes hem i stan. Så nu ville hon visa oss det, samt visa sin pappa sina blekansikten till vänner. Vi åkte inåt landet från Oribi Gorge, kanske en timme. Vägarna blev mindre och mindre och gick bokstavligen över både stock och sten på slutet. Ellen körde sin bil och Mats körde vår hyr-golf. Byns namn är **Kwa Nyubwa Mahlabathini Ward**.

Hela byns innevånare, ca 25 personer, mötte oss och var med oss inne i ”köks-hyddan” hos Elsies far och bröder. Elden mitt på golvet var tänd och en gryta hängde och kokade något ovanför. Möblerna bestod av ett köksskåp som stod på golvet samt av några pallar och ett par bänkar som de bar in till oss. Kvinnorna och barnen satt på mattor på jordgolvet. Alla var på så gott humör. Många sjöng och dansade för oss och vi sjöng ”Carmensita” och några mer svenska sånger för dem. Antagligen hade inte många vita varit där förut!

Byn har inte varken el eller vatten. De flesta husen är runda traditionella, vita hyddor med grästak och jordgolv, men Elsies hus var ett fyrkantigt murat litet hus med plåttak. Där inne fanns två rum, ett med en soffa och en fåtölj, och ett rum med en stor säng och en annan bokhylleliknande möbel. Elsie bjöd på stekt kyckling, nybakat bröd och coca-cola. Vi var lite försiktiga att äta för det var ju kolera på gång i de trakterna.

Alla var nöjda och glada efter besöket. Elsie sa att hennes pappa hade tyckt att det var så trevligt, och det tyckte ju vi med. En av höjdpunkterna, vilka börjar bli många nu!!

FACKLIG VERKSAMHET

Jag träffade många, många lärare, och ofta pratade och jämförde vi skolförhållanden och tjänstevillkor.

Det finns flera olika fackliga organisationer för lärare i Sydafrika, men den vi har haft kontakt med härifrån Sverige, och som de allra flesta jag träffade tillhör, är **SADTU** (South African

Democratic Teachers' Union). De firade år 2000 sitt 10 års jubileum. Från lokalavdelningen av Lärarförbundet hade vi fått med oss "en liten" present. Det var en stor kristallskål som vi kånkade som handbagage på alla flygplan, och var jätteoroliga att vi skulle tappa och ha sönder eller glömma bort på någon hylla. Men den kom lyckligt fram och överlämnades till bl.a. Jennifer Moses.

En dag var jag med på en större facklig sammankomst. Mats är ju fackligt aktiv och ville möta många fackliga företrädare. Många fackförbund var inbjudna till denna träff som Pardon Matabula ledde. Det var inte så många som kom, men två representanter från SADTU var där, Simon Soboyisa och Siyanda Mqadi. De var väldigt insatta och intresserade. Vi jämförde anställningsvillkor och löneskillnader bl.a. De fick var sin tröja med Lärarförbundet på och jag fick en SADTU-brosch, en "caring-about-HIV/AIDS-rosett".

INDUSTRI

Vi besökte en halv dag en cementindustri, **Eagle Cement & Idwala Carbonates**. En av delegaterna i förra delegationen från PS Mr Trevor Hodgson hade före sin pensionering anställning på detta företag och nu tog han med oss dit. Vi fick träffa hela ledningsgruppen och de informerade oss om företaget och dess produkter. Vi gjorde studiebesök ute i stenbrottet, vid stenkrossarna, inne i industrilokalerna där de tog fram kalkstenspulver för papperstillverkning och i cementindustri-lokalerna.

Allt från stenbrottet till kontor och sammanträdesrum ser mycket välskött och modernt ut enligt svenska mått mätt.

Företaget har haft 700 anställda, men har p.g.a. utveckling till hög teknologi minskat till 277 anställda, varav 217 är fackligt anslutna. Medelåldern är 40 år, och medel-anställnings-tiden är 22 år.

De personalfrågor man arbetar mest med utgår utifrån lagstiftning om anställdas lika villkor och utveckling av yrkeskunskaper. Lagstiftningen angående säkerhet är mycket omfattande och långt gående. Alla måste skriva under att de känner till säkerhetslagarna. Arbetsgivaren är skyldig att informera den anställde på hans eget språk, och säkerhetslagarna måste anslås i alla lokaler.

Den anställde kan vägra att utföra arbete som han anser farligt, men måste rapportera detta. Man har en säkerhetsträff i månaden bestående av arbetsgivare och fackfören.repr.

Man bedriver inom företaget bl.a. utbildning i att läsa och skriva, HIV/aids information och yrkesträning.

Ute i stenbrottet finns bl.a. omklädningsrum för de anställda. Före apartheits avskaffande var det olika rum för olika grupper, men det är det inte nu. Trots det väljer de anställda att använda rummen i de gamla grupperingarna. (så klart!)

Man har en utbildad sjuksköterska anställd, och läkare kommer dit ibland. Alla anställda genomgår en hörseltest varje år.

Företaget har varit börsnoterat, men är det inte längre. Det ägs nu av den egna ledningsgruppen.

Som avslutning på studiebesöket blev vi bjudna på lunch vid flodstranden i ett naturreservat nära företaget. Där fanns även några zebror gående, vilka var några av de få djur vi över huvud taget såg!

UMGÄNGE

Vi hade faktiskt tid att umgås med både varandra och Sydafrikanerna. Mest varje kväll var vi hembjudna på de mest delikata middagar. En kväll var det vår tur att bjuda. Det var svenskaftonen. Jag hade ju släpat svensk ost med hemifrån, och Mats svensk korv, så dessa skulle vi förstås bjuda på. Vi gjorde små smakbitar med svenska flaggor. Sen ändrade vi våra planer vi gjort upp hemma angående matlagningen. Det blev att vi gjorde potatisgratäng och potatissallad, samt köpte grillad kyckling och bjöd på. Till kaffet bakade vi chokladkakor. Det skulle vara ”mockarutor” men vi hittade ingen riven kokos, så det fick bli utan!

De hade sagt till oss att vi skulle göra mat till 60 personer, och vi hade ju hört hur glupska gästerna varit på andra svenskaftnar, så vi lagade mat till 70! MEN det kom tyvärr inte så många... trots att vi bjöd på svenska sånger och schottis-framträdande!! De visste väl inte det i förväg förstås! Det var väl kanske 40 gäster. Det blev massor av mat över. Vi hade med oss till picknicken dagen efter och så fick pojarna i Kayaletu shelter resten. (Kändes lite rikedomsmässigt fånigt att ge dem resterna... men..)

På utvärderingen tog vi upp att det vore inte så dumt att ha anmälning till dessa fester både där och här kanske?

På avskedsfesten var det massor av folk där, och det kändes roligt. Presenter delades ut till oss och till de vi hade haft kontakt med. Vi hade gjort paket och skrivit namn på innan. Vi hade massor med presenter med. Tråkigt var det förstås att det var dags att åka hem. Elsie, Tolly, och Pardon kom nästa dag också och vinkade av oss. Lynn och hennes mamma Phyllis åkte med oss till Durban.

SAMMANFATTNING

Väl hemma konstaterar jag att besöket i Port Shepstone var otroligt intressant och lärorikt. Programmet var tufft och intensivt, men som vi konstaterade på utvärderingen där nere måste det vara det om det ska bli god kvalité, och det var det! Jag hade inte velat missa något av det jag var med om!

Vi hade alla i stort sett bara positiv kritik på utvärderingen.

Jag är övertygad om att det var ett bra sätt för mig att få vidgade vyer och större förståelse för andra människor och kulturer, vilket i sin tur ”gör ringar på vattnet” hoppas jag.

Jag är oerhört tacksam till OSAK som gav mig möjlighet och förtroende att åka.

TACK!!!

Jag tackar också alla mina medresenärer för mycket trevlig gemenskap!

Sedan jag kom hem har jag skickat en mängd både E-mail och vanliga brev från mig personligen, samt från våra skolor till olika adresser i PS.

Jag har haft kontakt med Lotta Lindgren och hennes elever, Yvonne, Sig-Britt och Eva på Kikeboskolan, och Ingela Hägersand på Vallhallaskolan angående deras twinning . Vidare har jag kontaktat Lena Göte i egenskap av scoutledare, för det är en scoutgrupp i PS (Gulsheras sons grupp) som ville ha kontakt. Lenas scoutgrupp har skrivit brev som skickats.

Jag har lovat komma till Lenas scoutgrupp när de har en internationell kväll i vår, och naturligtvis går jag runt i klasser och berättar. (Jag kunde ha ledigt en vecka och bara göra det!!)

Det var så mycket intryck man fick där under så kort tid, så väl här hemma vid rapportskrivandet ställer jag mig frågan: ”VARFÖR FRÅGADE JAG INTE DET???” och ”HUR VAR DET MED DET; ELLER DET???” **Jag bara måste åka tillbaka en dag!!**